

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА

Факультет філології

Кафедра слов'янських мов

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ до слов'янської філології

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма *Польська мова і література*

Спеціальність *035 Філологія*

Спеціалізація *035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша - польська*
035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша - польська

Галузь знань *03 Гуманітарні науки*

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 11 від “20” червня 2023 р.

м. Івано-Франківськ – 2023

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Вступ до слов'янської філології
Викладач (-і)	канд. філолог. наук, доцент Лазарович О.М.
Контактний телефон викладача	59-60-63
E-mail викладача	olha.lazarovych@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ECTS (90 годин)
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/developer/course/view/1404
Консультації	Консультації проводяться за графіком кафедри слов'янських мов
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>У процесі вивчення курсу “Вступ до слов'янської філології” передбачається засвоєння найголовніших історико-мовних процесів у різних групах слов'янських мов, набуття вмінь критично і творчо розглядати відомі в історичній мовознавчій науці погляди на проблемні та дискусійні питання походження слов'янських мов, формування літературних мов, виникнення письма та книгодрукування у слов'ян, розвиток славістичної думки в Україні та за кордоном тощо. Значну частину часу відводиться на ознайомлення з: праслов'янською мовою, фонетичними змінами в системі голосних праслов'янської мови, фонетичними процесами в системі голосних праслов'янської мови, які пройшли внаслідок дії закону відкритого складу, фонетичними процесами в системі приголосних праслов'янської мови, зокрема, явищем палаталізації з j та перед голосними переднього ряду, наслідками цих змін та процесів у різних слов'янських мовах. Розглядаються основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові та порівнюється лексичний склад сучасних слов'янських мов, спільне та відмінне у походженні лексичних одиниць.</p> <p>В результаті прослуховування пропонованого курсу студенти вчаться застосовувати набуті знання і вміння при вивченні історико-лінгвістичних курсів, таких як старослов'янська мова, історія мови, історична граматики мови, історія літературної мови, діалектологія, а також інших філологічних дисциплін.</p> <p>Курс “Вступ до слов'янської філології” дає можливість здобувачам вищої освіти у діалозі культур пізнавати слов'янські народи, їх мову, традиції, формуватись як національно-мовна особистість, котра здатна творчо, вільно самовиражатись рідною мовою у різних сферах людського спілкування, пропагувати її та вміти порівнювати з іншими слов'янськими мовами</p>	
3. Мета та цілі навчальної дисципліни	
<p>“Вступ до слов'янської філології” має на меті створення лінгвістичної бази для подальшого вивчення української та слов'янських мов і філологічних дисциплін, дати уявлення про праслов'янську та різні слов'янські мови, про слов'ян у давні часи, висвітлити питання походження і розвитку писемності та книгодрукування у слов'ян, познайомити з історією та сучасним станом слов'янської філології; навчити студентів аналізувати мовні особливості споріднених мов, співставляти, проводити паралелі, з'ясувати причинно-наслідкові зв'язки, робити висновки щодо походження та історії розвитку мов, всебічне розуміння мовних явищ не ізольовано, а у зв'язках з відповідними явищами в споріднених мовах. Активізувати самоудосконалення мовних навиків, розширення лінгвістичного світогляду студентів, розвиток мовного чуття</p>	
4. Програмні компетентності та результати навчання	
<p><i>Загальні компетентності</i></p> <p>ЗК 5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.</p> <p>ЗК 6. Здатність пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.</p> <p>ЗК 7. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.</p> <p>ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.</p>	

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
Фахові компетентності
 ФК 1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.
 ФК 2. Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.
 ФК 3. Здатність використовувати в професійній діяльності знання з історії мови.
 ФК 4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди польської мови, описувати соціолінгвальну ситуацію.
 ФК 7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних фактів.
 ФК 8. Здатність вільно оперувати лінгвістичною термінологією.
Результати навчання:
 ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати, систематизувати.
 ПРН 3. Організувати процес свого навчання і самоосвіти.
 ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їхнього розв'язання із застосуванням доцільних методів.
 ПРН 8. Знати й розуміти систему мови, історію мови, вміти застосовувати ці знання у професійній діяльності.
 ПРН 16. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та навчання

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	12 годин
практичні	18 годин
самостійна робота	60 годин

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	Філологія	I	нормативний

Тематика навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні	Само- стійна робота
Тема 1. Філологічні науки і дисципліни. Зв'язок філології з іншими дисциплінами. Слов'янська філологія – складова частина слов'янознавства. Компоненти слов'янознавства і слов'янської філології. Історія слов'янської філології	2	2	2
Тема 2. Історія давніх слов'ян. Релігія у слов'ян. Християнство у слов'ян. Історія слов'ян за даними мови	1	2	2
Тема 3. Праслов'янська спільність людей і праслов'янська мовна єдність. Загальна характеристика праслов'янської мови. Вокалізм і консонантизм праслов'янської мови. Транскрипція праслов'янської мови. Фонетичні зміни у системі голосних	1	2	4

праслов'янської мови			
Тема 4. Фонетичні процеси у системі голосних праслов'янської мови, викликані дією закону відкритого складу: монофтонгізація дифтонгів; зміна давніх сполучень *or, *ol, *er, *el у середині слова між приголосними; історія початкових дифтонгічних сполучень *or, *ol; історія носових голосних; зміна сполучень зредукованих з плавними r, l та виникнення складотворчих плавних	2	4	8
Тема 5. Фонетичні процеси у системі приголосних праслов'янської мови: зміна приголосних у сполученні з j та перед голосними переднього ряду. Палаталізація приголосних у праслов'янській мові та наслідки у різних слов'янських мовах; утрата кінцевих приголосних, спрощення груп приголосних; чергування приголосних	1	2	6
Тема 6. Основні тенденції формування граматичних категорій у праслов'янській мові: іменні категорії; типи основ іменників; дієслівні категорії; історія часових форм	1	–	8
Тема 7. Загальна характеристика сучасних слов'янських мов	–		
Контрольна робота 1	–	2	4
Тема 8. Тема 7. Праслов'янська лексика. Індоевропейський пласт праслов'янської лексики. Балтослов'янський пласт. Слов'янський пласт лексики. Лексика окремих слов'янських мов. Спільні риси в лексиці сучасних слов'янських мов. Фразеологічна спадщина праслов'янської мови. Фразеологічні паралелі в різних слов'янських мовах.	–	–	6
Тема 9. Розвиток писемності у слов'ян. Історичні передумови виникнення письма у слов'ян. Початок слов'янської писемності. Роль просвітителів Костянтина і Мефодія в історії розвитку письма у слов'ян. Давньослов'янські азбуки: глаголиця і кирилиця. Їх поширення. Історія кирилиці. Кириличні алфавіти слов'янських мов. Типи кириличного письма. Поширення у слов'ян латинської графіки, її трансформація у польській, чеській, словацькій, лужицьких, словенській і хорватській мовах. Діакритичні знаки і двознаки. Пам'ятки писемності у слов'ян: їх класифікація та характеристика	2	2	6
Тема 10. Розвиток книгодрукування у слов'ян. Кириличні першодруки та їх значення для зміцнення міжслов'янських літературних зв'язків. Інкунабули у слов'ян. Початок розвитку книгодрукування у слов'ян. Книгодрукування у західних слов'ян. Кириличні першодруки Швайпольта Фіюля. Розвиток книгодрукування у Чехії. Книгодрукування у південних слов'ян. Перші кириличні видання у південних слов'ян. Перші слов'янські глаголичні друки. Книгодрукування у східних слов'ян.	2	2	8

Видавнича діяльність Франциска Скорини, Петра Мстиславця та Івана Федорова. Розвиток книгодрукування у Києво-Печерській Лаврі			
Тема 11. Становлення та розвиток слов'янської філології. Становлення та розвиток східнослов'янської філології. Становлення та розвиток західнослов'янської філології. Становлення та розвиток південнослов'янської філології. Зарубіжна слов'янська філологія	–	–	6
Разом годин за семестр	12	18	60
6. Система оцінювання курсу			
Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною та ECTS шкалою на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт 9.3. "Види контролю" Положення про організацію освітнього процесу та розробки основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника) (Редакція 7) (введено в дію наказом ректора № 417 від 03.07.2023 р.). Загальні 100 балів включають: 60 балів – поточний контроль (практичні заняття та підсумкові тестування), 20 балів – контрольна робота, 20 балів – самостійна робота		
Вимоги до письмової роботи	Конкретне виконання завдання, осмислене пояснення, розуміння та вміння правильно вживати відповідні граматичні форми		
Практичні заняття	Оцінюються за п'ятибальною системою		
Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають оцінюванню. Мінімальна кількість балів для допуску до підсумкового контролю – 25 балів.		
7. Політика курсу			
<p>1. <i>Письмові роботи</i> виконуються відповідно до теми практичних занять, зазначених у силабусі.</p> <p>2. <i>Академічна доброчесність.</i> Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. Викладання навчальної дисципліни та взаємодія зі здобувачами освіти ґрунтуються на основі положень та принципів академічної доброчесності, що регламентують діяльність здобувачів освіти та педагогічних працівників: Кодекс честі Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, ПОЛОЖЕННЯ про запобігання академічному плагіату у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника та Положення про Комісію з питань етики та академічної доброчесності Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Ознайомитися з цими положеннями можна за посиланням: https://pnu.edu.ua/положення-про-запобігання-плагіату/.</p> <p>3. <i>Відвідування занять.</i> Пропуски семінарських занять відпрацьовуються відповідно до "Порядку організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника" (введено в дію наказом ректора № 799 від 26.11.2019 р.; із внесеними змінами наказом ректора № 309 від 19.05.2023 р.).</p> <p>Порядок та організація контролю знань здобувачів фахової перед вищої освіти</p>			

визначаються «Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника», введено в дію наказом ректора [№ 417 від 03.07.2023 р.](#)) Ознайомитися з цими положеннями можна за посиланням: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2023/08/polozgenia-pro-osp_7-redaktsia.pdf

4. *Неформальна освіта.* Результати неформальної освіти зараховуються згідно «Положення про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника» <https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2022/11/neformalna-osvita.pdf>

8. Рекомендована література

Основна:

1. Лучик В.В. Вступ до слов'янської філології: підручник. Київ, Академія, 2013. 344 с.
2. Мельник Я.Г. Церковнослов'янська мова. Навчально-методичний посібник. Рекомендовано Міністерством освіти і науки України для студентів ВНЗ. Видання четверте, перероблене та доповнене. Івано-Франківськ, 2017. 251 с.

Допоміжна:

1. Кононенко В. І. Контрастивна граматики української та польської мов: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 2006. 391 с.
2. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства. Київ, 2000.
3. Леута О.І. Старослов'янська мова. Київ, 2001.

Інформаційні ресурси:

1. Левчук І. П. Вступ до слов'янської філології: робоча програма та методичні рекомендації для студентів-філологів. Луцьк, 2014. [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://document.kdu.edu.ua/info_zab/035_440.pdf
2. Семиног О. Вступ до слов'янської філології. Суми, 2015. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://chtyvo.org.ua/authors/Semenoh_Olena/Vstup_do_slovianskoi_filolohii/
3. Чмир О.Р. Матеріали до курсу “ Вступ до слов'янської філології”. Київ, 2023. [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/1rqamuerwa0a_tQRG4ZwBNZe7VRCfuQWX/view

Викладач Ольга ЛАЗАРОВИЧ